

1,6 millioner dræbte commonwealthsoldater fra to verdenskrige ligger begravet verden over. Klelundbesætningen hviler i Gravlunden i Fourfeldt ved Esbjerg.

Halifax bombefly.

Livets ur i slag ved midnat

4. maj: Beretningen om den engelske bombemaskine fra 431. squadrons sidste flyvetur - Endestation Klelund, hvor der i aften er mindehøjtid.

Af Steen Rasmussen, sra@jv.dk
Kilde: Knud Høgsbro Østergaard og Olga Pedersen

Piloten Howey - kaldet »Skipper« - ser sig over skuldere en sidste gang. Og så gi'r han los. Halifax-bombeflyet drøner ud ad startbanen. På vej mod sit uigenkaldeligt sidste togt. Døden er blind passager.

Mekanikere og jordpersonel har gjort maskinen parat. Alt er i orden. 6.600 kg bomber, som skal anrette død og ødelæggelse i en tysk Østersø-havn, er stuvet i lasten. Der er fyldt brændstof i tanken til 4.800 km. Proviant til t i timers flyvning. Der er kaffe på kanden.

Det er nærmest hyggeligt. Mandskabet kender hinanden. Gennem måneder har de flere gange hver uge været afsted og droppet lasten over andre unge mennesker blot i en anden uniform.

Man laver sjov med hinanden. Små stikpiller blander sig mellem ordrene. Hvorfor f... skal det være så trist!

Det sidder i baghovedet, men alle fortrænger det. Tabstallene er uhyggelige, groteske. På visse togter er det undtagelsen at vende hjem.

To af Clayton Howeys fire søstre fandt smilet frem dagen før, storebror drog af sted for sidste gang.

Skipper - alderspræsident omborg, 26 år - trækker ganske langsomt i styrepinden. Han har lært kunsten hjemme i Canada. Navigatøren Stevenson - kaldet Steve - mærker, at dækkene slipper grebet i Lincolnshire. Flystationen syd for Grimsby forsvinder nedenunder. Maskinen er i luften.

På vej over Nordsøen sænker mørket sig. Steve sidder ved sit minimale kort-bord og tjekker ruten. Stik øst over Nordsøen, ind over det mørkelagte Jylland, så sydpå, finde havnen i Lubeck, og

så atter hjemad i omvendt rækkefølge.

Radiotelegrafisten Raymond Bates, »Ray«, har ørene dybt inde i hovedtelefonerne. Den 21-årige har meldt sig frivilligt til i Royal Air Force. Intet kunne holde ham tilbage. Heller ikke storebroderen Will's død.

Død af sorg

Will var flyver og blev skudt ned under et angreb på en tysk krydser allerede i juni 1940. Hjemme i England sidder forældrene og to

søskende med livet i hænderne hver aften. De ved, Ray er på vej. Han ved ikke, det er på vej mod dødsriget.

I en stol sidder bombekasteren Mac - 25-årige skotte Alexander Donald McGillivray - og blunder lidt. Han kender bombemålet. Har været der flere gange tidligere, men har alligevel besluttet at studere indflyvningen nøjere. Et præcist bombeangreb bringer krigen et lille nok nærmere afslutningen. Få år senere dør hans mor efter sigende af sorg over sønnens død.

Det er efterhånden lang tid siden luftskytterne Munro og Wardell har set familierne derhjemme i Canada. Men det er der ikke til at tænke på nu. Jylland nærmer sig og dermed faren for tyske jagere. Lyset står allerede op i stråler fra de tyske luftværnsbatterier på Vestkysten.

Hul i skyen

Piloten finder et hul og smutter uset ind over Jylland. Der er ikke et lys at skue i natten. Mørket er både ven og fjende. Leo Wardel skekulerer flygtigt på sin 21 års fødselsdag i overmorgen. Han når det ikke.

Endelig er der Edward Metcalf, Blandt venner kaldt Teddy. Uddannet ingeniør, nu med rang af sergent. Som Wardell har han en

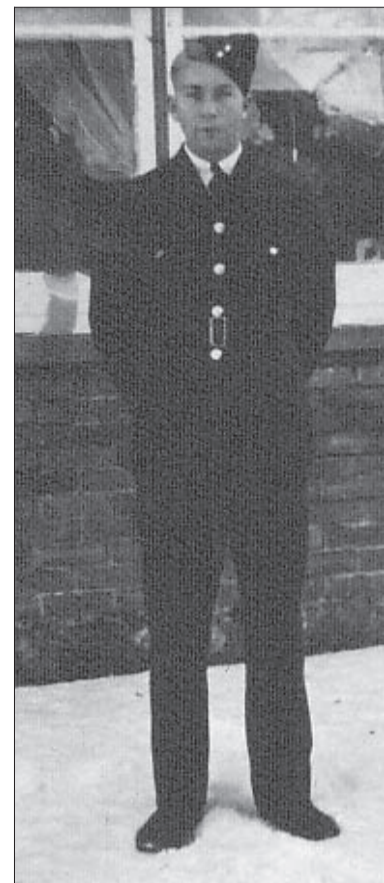
McGillivray - Hans støvle identificerede besætningen.

bror, som slipper fra aktiv krigstjeneste med livet i behold. Men det finder de aldrig ud af.

Mac trækker i håndtaget, og bombelasten udløses. Det mærkes svagt i flyet. En efter en er de sprængfyldte metalhylstre på vej mod målet. Med stor trærsikkerhed. Mac kan sit kram. Som små bobler lyser eksplosionerne op på striben.

Et hårdt træk i styrepinden. Maskinen krænger voldsomt og er så på vej nordpå igen. Nu gælder det om at undgå spærreilden. Det er klaret. Skipper ved ikke, at han over Haderslev skal møde møde sin, besætningens og flyets banemand.

Krigene plukker ubønhørligt blomsten af verdens ungdom. George Stevenson mistede en storebror under første verdenskrig.

Ray Bates' forældre mistede to sønner i krigen.

Ray Bates' forældre mistede to sønner i krigen.

Milton Munro.

Få dage efter tragedien modtager Leo Wardells forældre besked om, at sønnen savnedes efter et togt over Europa. Nyheden omtales i den lokale avis. Først halvandet år efter fik familien endelig besked via pastor Høgsbro Østergaard i Glejbjerg.

4, 3, 2, 1, go!

Et par dage efter fortæller den tyske natjager-pilot stolt om nedskydning, da han besøgte krateret i Klelund Plantage for at se sit offer.

- Det er min femte nedskydning af engelske maskiner, beretter han med et smil skovfoged Madsen, som bor kun en lille km fra stedet.

Tysk jager

To tyske maskiner går på vingerne fra lufthavnen ved Esbjerg. Ved Østkysten får de kontakt med »engländeren«, som tager det første stik. Munro og Wardell skyder alt hvad 8 mm maskinge-

værene kan trække og piller den ene tysker ned fra himmelloftet.

Howey og Steve ånder lettede op. Den anden jager er rystet af. Nordpå. Nordpå. Choket når knapt at fortage sig. Så er han der igen. Og skyder. Munro hamrer projektiler retur lige i synet på jageren. Motoren på den tyske jager sætter ud, og piloten springer. Han når sikkert jorden hængende under silke-paraplyen.

Halifax er dødelig såret. Benzintanken er læk. Skipper kæmper en forgæves kamp for at holde den på vingerne, men det er sket. Så er det ud, skriger han. To mand bakser med at få lugen op og springer. For sent. Sekun-

der efter eksploderer maskinen og skærer faldskærmenes snore over. Fra nu af går det den forkerte vej som en gloende ildkugle.

Vidnerne

Det har alt sammen taget mellem en og to minutter. Landpost Viggo Knudsen står ved forsamlingshuset

i Glejbjerg og følger scenen. Vragdele strøes over en seks km. lang strækning. Så kommer braget. Og skoven bryder i brand.

Skovfoged Madsen er første øjenvidne. Han råber på eventuelt overlevende og søger i skoven med en håndlygte. Intet svar.

Pludselig snubler han over noget. En støvle. Tilbage til skovfogedboligen og ringe til overbetjent Hansen i Holsted.

Betjenten er hurtigt fremme og sammen afsøger de igen området. Så kommer tyskerne fra rekrutskolen i Glejbjerg og overtager kommandoen. Madsen får uset reddet støvlen ind i sin bil. Det bliver helt afgørende for den senere identifikation.

Kors i plantagen

Af to store granstammer laver Madsen dagen efter et kors. Han sætter det op ved vraget. Tyskerne graver motorerne og maskinen op. Metallet skal genanvendes i krigsindustrien. Syv unge kroppe er fuldstændig knust og brændt til ukendelighed. Værnemagten sørger for begravelsen i Gravlunden i Fourfeldt ved Esbjerg.

Bagefter spekuleres der på, hvad der egentlig var i kisterne.

I tiden efter tragedien findes der forskellige ejendele i skoven. Bl.a. Munros svejtsiske ur, som han havde fået af sin far, før han tog fra Canada. Uret og andre effekter fra flyet opbevares på Sognearkivet i Glejbjerg.

Lidt over midnat

Urværket er gået i stå lidt over midnat.

FAKTA

Mindeaften i skoven

■ Siden 1947 er der hvert år på befrielsesaftenen - altså i aften kl. 19 - en højtidelighed ved mindestenen i Klelund Plantage, hvor det allierede bombefly blev skudt ned for 70 år siden. Bagefter er der kaffe og foredrag i Huset i Hovborg.